

Становище

от доцент д-р Соня Средкова, ИЕФЕМ - БАН

за дисертационния труд на Павлина Солачка на тема „Трудовото всекидневие на жените в периода на късния социализъм. Примерът на тютюнев комбинат „Пирин“ град Благоевград“

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 2.1.Филология Специалност - фолклористика и етнология

Трудовото всекидневие е сред приоритетните изследователски полета на етнологията на съвременността. Предложеният за защита дисертационен труд е актуално и пригодно изследване, заявената тема е дисертационна, свързана е с едно от най-важните предприятия в областта - пример за социалистическо развитие и просперитет и олицетворява традиционната обвързаност на региона с тютюнопроизводството и значението му за местната икономика. Дисертационната теза се развива върху конкретен пример и съвременния му прочит и предпоставя детайлизиран и задълбочен анализ. Социалистическите предприятия са обект на разработки и в периода на тоталитарния режим, но постсоциалистическото им изследване дава възможности от дистанцията на времето и без идеологическа обвързаност да се разкрият нови страни и нови взаимовръзки на елементите на трудовото всекидневие. Авторката е отбелязала и личното си пристрастие към темата, изградено от собствени спомени и семейна памет.

Дисертацията съдържа увод, две глави, заключение, списък на използваната литература, общо 144 страници. Докторантката е подготвила три публикации по темата с което са спазени формалните изисквания по процедурата.

Дисертационният труд е много добре структуриран, пестеливо и точно са открити изследователските цели и задачи, както и основният изследователски въпрос – как включването в платения труд и работата в предприятието моделират начина на живот на работничките. Авторката изгражда текста върху сериозна документална база – архивни документи на тютюнев комбинат „Пирин“ и много добър емпиричен материал от биографични интервюта чрез които се реконструира

картината на трудовото всекидневие. Както се отбелязва в текста „анализът е направен въз основа на първични източници, които се въвеждат за първи път”.

В първа глава „Организацията на труда в Т.К. „Пирин” Солачка разкрива причините и обстоятелствата за успеха на предприятието, както и ролята на личността и социалния капитал в тази посока. Заслуга на изследователката е разкриването на механизмите чрез които се осъществява идеологическият контрол над работниците и идеологизирането на всекидневието в цялост. Примерите подкрепят тезата на дисертантката и конкретизират посоките на партийната политика. Авторски принос е анализирането на спецификата и особеностите на труда и настъпилите промени в него, както и проследяването на дублиращите и контролиращите функции на първичната партийна организация върху административното и стопанско ръководство. Плътност на текста придават коментарите, свързани със стратегиите за привличане на работна ръка в комбината, допълнени с мерки и инициативи в здравеопазването, храненето и хигиената на трудовия колектив в предприятието. Добре са представени полагането на извънреден труд и текучеството, които подчертават отново важността на поминъка „то всичко си беше тютюн” до масовото участие на почти всички групи население в трудовия процес „цялата махала работеше там”

Във втората глава „Трудовото всекидневие на Т.К. „Пирин” Благоевград” за първи път обект на етноложко изследване е трудовото всекидневие на жените – тютюноработнички в периода на късния социализъм в България, принос, подчертан от авторката на текста. Дисертантката е обрисувала феминизацията на производствените отрасли с 80 процента женско участие и изградения стереотипен женски образ, чиято идентичност се реализира в сферата на платения труд. Много добро авторско решение според мен е да се проследи цялостно процеса на тютюнопроизводството от садене, отглеждане, бране и първична обработка, в която често се включва цялото семейство, (включително и децата) до работата в комбината, за да се преодолее сезонността и се осигури целогодишна заетост, т.е. представен е „затворен цикъл” на производството и е дадено цялостното му развитие. Авторката сполучливо е представила позитивните и негативните страни на платения труд, спецификата на производството, свързана с правилното

разпределение на кадрите, актуалните назначения през отделните десетилетия и как те се отразяват на производството, и особено важния аспект, свързан със семейната приемственост на професията. Успешно решение е разглеждането на трудовата политика и цялата палитра от дейности, които допълват картината на изключителната трудова заетост на жените в комбината. Приветствам идеята на докторантката да представи женския труд в годините на постсоциализма, за да се открие противопоставянето „преди” и „сега” и промените в новия режим. Така процесът е даден в развитие и е финализиран.

Заключението на дисертацията представя авторските изводи като отчита реализирането на поставените задачи и акцентите в трудовото всекидневие, както и особеното място на предприятието в българската тютюнева промишленост и спецификата на женския труд там. Авторката е заявила намерение за бъдещо разширяване на темата чрез проучване на работнички от бранша в други страни, което ще открие нови възможности за бъдещи съпоставки и анализи.

Към изложението могат да се отправят и някои препоръки при бъдещо публикуване: да се изведат заключения към главите, текстът може да се развие в по-широк исторически контекст и да се допълни с илюстративен материал.

Авторефератът отговаря на изискванията и отразява точно съдържанието на дисертацията, изводите и приносите на докторантката.

Дисертацията представя авторката като добре подготвен изследовател с перспектива за бъдещи научни разработки.

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията за присъждането на образователната и научна степен „доктор” и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Павлина Митова Солачка образователната и научна степен „Доктор” в професионално направление 2.1. Филология. Специалност – фолклористика и етнология

20.V.2022г.

рецензент: доц. д-р Соня Средкова

STATEMENT

by Associate Professor Sonya Sredkova, PhD, IEFSEM - BAS

for the dissertation of Pavlina Solachka titled “Women’s Working Life in the Period of Late Socialism. The example of *Pirin* Tobacco Factory in Blagoevgrad” for awarding the educational and academic degree “Doctor of Philosophy” in scientific field 2.1. Philology (*Folkloristics and Ethnology*)

Working life is among the priority research fields of contemporary ethnology. The proposed for defence dissertation is a current and valuable contribution presenting a dissertable topic, related to one of the most important enterprises in the region – an example of socialist development and prosperity that embodies the traditional connection of the place with tobacco production and its importance to the local economy. The thesis has been developed on the basis of a specific example and its contemporary interpretation and contains a detailed and in-depth analysis. Although the socialist enterprises were studied during the totalitarian period, their post-socialist research provides opportunities for demonstrating some new aspects and interrelations between the elements of the working life from the distance of time and independently of any ideology. The author has also noted her own interest in the chosen problem, generated by her personal and family memories.

The dissertation consists of an introduction, two chapters, a conclusion and a list of references – a total volume of 144 pages. The PhD student has prepared three publications related to the topic, which meets the formal procedure requirements.

The thesis is very well structured, the research aims and tasks have been outlined precisely and carefully, as well as the main research question – how the participation in the paid employment and the work in the enterprise modelled the female workers’ way of life. The author has organized her text on the basis of a significant corpus of documents – archival records of *Pirin* Tobacco Factory and a very good empirical material excerpted from biographical interviews which help to reconstruct the picture of the working life. As stated in the text, “the analysis has been performed on the basis of primary sources introduced for the first time”.

In the first chapter entitled “Labour Organization in *Pirin* Tobacco Factory” Solachka has disclosed the reasons and circumstances behind the success of the company and has established the role of the individual and that of the social capital in this aspect. A valuable contribution of the researcher is the revealing of the mechanisms for ideological control over the workers and the ideologizing of their everyday life as a whole. The examples support the author’s thesis and specify the party policy directions. Another contribution is the analysis of the labour specifics, peculiarities and changes, as well as the tracing the primary party organization’s duplicating and controlling functions over the administrative and economic management. A special fullness of the text has been achieved by introducing the comments related to the strategies for attracting labourers to the factory, supplemented by measures and initiatives in the healthcare, nutrition and hygiene of the workers in the enterprise. Overtime work and turnover have been adequately represented, which emphasizes once again the importance of the livelihood “tobacco was everything” up to the mass participation of almost all social groups in the labor process “the whole neighborhood worked there”.

In the second chapter named “The Working Life in *Pirin* Tobacco Factory in Blagoevgrad”, the working life of the female tobacco workers in the period of late socialism in Bulgaria has been made the object of ethnological research for the first time – a significant contribution underscored by the author herself. The PhD student has described the feminization of the manufacturing industries with 80 per cent female participation and the established stereotypical female image, whose identity was developed in the field of paid employment. A very good authorial decision, in my opinion, is to trace the entire process of tobacco production – from planting, growing, picking and primary processing, which often involved the whole family (including children) to the work in the factory in order to overcome its seasonal character and ensure year-round employment, i. e. a “closed cycle” of production is presented and its overall development is revealed. The author has successfully introduced the advantages and disadvantages of paid employment, the specificity of the production related to the proper distribution of the staff, the typical employments over the decades and the way they affected the production, as well as the especially important aspect related to how the profession ran in the family. It is a successful strategy to consider the labour policy and

the whole range of activities that complemented the picture of exclusive employment of women in the factory. I welcome Solachka's idea to present women's labour during the post-socialist period in order to underscore the opposition between "then" and "now" and thus identify the changes in the new regime. In this way the process has been studied in its development and completion.

The final part of the dissertation presents the author's conclusions, taking into account the fulfilment of the tasks and the established accents in the working day, as well as the special place of the enterprise in the Bulgarian tobacco industry and the characteristics of the female labour there. The author has stated her intention of extending the research in future by studying female workers in the same industrial branch in other countries, which would reveal new perspectives for future comparisons and analyzes.

Some recommendations could be made with regard to a future publication: to draw conclusions to the chapters, to consider development of the text in a broader historical context and to enrich it with illustrations.

The dissertation abstract meets the requirements and accurately reflects the content of the thesis, its conclusions and the contributions of the PhD student.

The dissertation presents the author as a well-prepared researcher with potential for future academic development.

The presented dissertation meets the requirements for awarding the educational and academic degree "Doctor of Philosophy" and I recommend to the respected scientific panel to award Pavlina Mitova Solachka the educational and academic degree "Doctor of Philosophy" in the scientific field 2.1. Philology (*Folkloristics and Ethnology*).

20 May 2022

Reviewer:
/Assoc. Prof. Sonya Sredkova, PhD/